

СПАДКОВІ ДОГОВОРИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Валерія ПАНАСЮК

*студентка факультету міжнародної торгівлі та права
спеціальності «Право»*

*ДВНЗ «Державний торговельно-економічний університет»
м. Київ, Україна*

Інститут цивільного права незмінно продовжує свій розвиток вже багато десятиліть. Можна помітити нові зміни, які були внесені на краще, і деякі мають певні нюанси. Особливих змін інститут Цивільного права України зазнав під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України. Наприклад, строк на право прийняття спадщини було подовжено з 6 місяців до 10 місяців від 29 червня 2022 року. Ці зміни були запроваджені на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 року № 719 «Про внесення змін до деяких постанов КМУ щодо нотаріату та державної реєстрації в умовах воєнного стану»¹.

Такі зміни встигли набути застосування у судовій практиці, як справа №585/738/24². Та така схожа справа № 569/3058/24³. Таких справ чимало, незважаючи на те, що нововведений закон існує досить короткий строк часу.

Але 31 січня 2023 року, Верховний Суд, надаючи оцінку цим змінам зазначив, що ці зміни суперечать статтям 1270, 1272 Цивільного кодексу України. Тому, законодавство відмінило цей закон.

Спадкові договори поділяються на два види: спадкування за заповітом та спадкування за законом.

Найпоширенішим видом спадкування є спадкування за заповітом. Спадкування за заповітом – це особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті. Діє принцип свободи заповіту. Він означає, що заповідач має право заповідати належне йому майно будь-якій особі⁴.

¹ ІПС ЛІГА:ЗАКОН – система пошуку, аналізу та моніторингу нормативно-правової бази: https://ips.ligazakon.net/document/view/KP220719?bl=&_ga=2.251765001.1061918420.1713091694245138112.1709227723#_gl=18qcbapgc1_auMT11OTkxMTUxMC4xNzA5MjI3NzIz

² Рішення № 118204367 від 08.04.2024 по справі 585/738/24. URL: <https://opendatabot.ua/court/118204367-4932608bf2fdea1489d490c383822ba5>

³ Рішення № 117640712 від 13.03.2024 по справі 569/3058/24. URL: <https://opendatabot.ua/court/117640712-b314e352800c5d4cc6690ccea261c1dd>

⁴ Спадкування за заповітом: що потрібно знати? | Безоплатна правнича допомога. Безоплатна правова допомога. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/spadkuvannya-za-zapovitom-shho-potribno-znaty/>

Заповіти поділяються на деякі види. Першим видом заповіту є заповіт з умовою. Заповідач обумовлює виникнення права на спадкування певною умовою у заповіті. Цей заповіт є новелою для спадкових договорів. На мою думку, цей спадковий договір дає унікальну можливість для спадкодавця розпорядитися своїм майном. Але з іншої точки зору, є певні умови, які можуть принижувати честь та гідність спадкоємця і з моральної точки зору це є недоречним. Також, такий заповіт може порушити конституційні права, та є не чесним по відношенню до спадкоємців першої черги, або до іншої особи, яка дбала про спадкодавця та витратила власні кошти на лікування. В таких випадках, на мою думку, законодавство має дати можливість спадкоємцям оскаржити заповіт із умовою.

Заповіт подружжя це такий спадковий договір, який є спільним волевиявленням подружжя щодо успадкування їх сумісного подружнього спільного майна та спільних майнових зобов'язань⁵. Я вважаю, що даний вид заповіту є унікальним, адже при складенні заповіту подружжя не поширюється імперативні приписи ст. 56 Закону України «Про нотаріат», що забороняють посвідчення одного заповіту від імені кількох осіб.

Секретний заповіт є також новелою цивільного законодавства. Такий заповіт посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом.

На мою думку, саме принцип свободи заповіту має значні прогалини і має бути в деяких випадках оскаржений судом. По-перше, заповіт може бути складений на будь-яку особу, навіть сторонню людину. Тоді це не чесно виходить по відношенню до спадкоємця першої черги. По-друге, якщо заповіт складений на особу, яка не приймала участі в житті спадкодавця та обманом, через психологічний вплив, моральний утиск вмотиві спадкодавця скласти заповіт, тоді як інша особа переймалася життям і здоров'ям спадкодавця. Тому, я вважаю, що принцип свободи заповіту, в деяких випадках не доречний.

Також, ще одним недоліком, який вартий уваги є те, що навіть за наявності заповіту деякі фізичні особи все одно не можуть отримати. Діти, які зачаті після смерті одного з батьків, тобто шляхом постморальної репродукції не можуть отримати свій спадок, хоча по факту вони є спадкоємцями першої черги. Тож можна дійти висновку, що Цивільний кодекс України обмежує конституційні права.

Тож, можна дійти висновку, що цивільне законодавство України невпинно розвивається. На мою думку, є позитивні аспекти, які дають змогу особі здійснювати свої права. Але так само є і певні прогалини, які порушують права цивільні та конституційні права та обмежують фізичних та юридичних осіб у власній волі.

⁵ Цивільне право України: підручник. 2-е вид., перероб. І доп. У 2 частинах. / За ред. Проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.), ч. 2. Особлива. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018 – 996 с.